

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2849

Vragen van het lid **Voordewind** (ChristenUnie) aan de minister van Buitenlandse Zaken over *de besteding van EU-geld aan Egypte* (ingezonden 20 juni 2013).

Antwoord minister **Timmermans** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 15 juli 2013)

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het rapport «EU cooperation with Egypt in the field of governance» van de Europese Rekenkamer?»¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Onderschrijft u de conclusie dat «een gebrek aan begrotingstransparantie, een ondoeltreffende controlefunctie en wijdverbreide corruptie»² in Egypte ervoor hebben gezorgd dat niemand weet hoe deze gelden zijn besteed? Klopt het dat het hier gaat om circa 1 miljard Euro?

Antwoord 2

Zoals ook aangegeven in mijn brief van 20 juni jl. wordt in het rapport van de Europese Rekenkamer een aantal ernstige tekortkomingen geconstateerd. Nederland onderkent de moeilijke omstandigheden in Egypte. Ook in een moeilijke omgeving dient echter de effectiviteit van steun voorop te staan. Het kabinet is het in de kern eens met de aanbevelingen die de Rekenkamer doet om de effectiviteit van steun te vergroten. Het kabinet ziet deze als ondersteuning van zijn beleid, zoals uiteengezet in de kabinetsappreciatie nabuurschapsbeleid³. Overigens is een aantal van de aanbevelingen van de Europese Rekenkamer door de Commissie en EDEO al opgepakt na september 2012.

De Europese Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar het effect van EU-steun op de verbetering van de kwaliteit van het bestuur in Egypte. Het in

¹ European Court of Auditors, Special Report no 3, 2013: <http://eca.europa.eu/portal/pls/portal/docs/1/22592778.PDF>

² Zie persbericht «EU-steun voor het bestuur in Egypte – «Goed bedoeld, maar ondoeltreffend», aldus EU-controleurs», <http://eca.europa.eu/portal/pls/portal/docs/1/22610796.PDF>, 18 juni 2013.

³ Kamerstuk 22 112 nr. 1616

de media genoemde bedrag van EUR 1 mld. betreft de totale EU-begrotingsenvelop EU-steun die voor Egypte werd uitgetrokken onder Categorie IV van de EU-begroting (Extern Beleid) in de periode 2007–2013 terwijl de steekproef van de Europese Rekenkamer een financiële omvang van 140 miljoen euro heeft⁴. De Europese Rekenkamer doet alleen uitspraken over deze steekproef.

De Europese Rekenkamer heeft gekeken naar het effect van bovengenoemde EUR 140 mln. op de verbetering van het bestuur in Egypte – niet naar het effect dat sectorale begrotingssteun bijvoorbeeld heeft gehad in de sectoren transport, onderwijs, gezondheidszorg – het primaire doel van deze steun. De Rekenkamer concludeert op basis van haar onderzoek dat, in het algemeen, de Commissie en de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) niet in staat zijn geweest deze EU-steun zo aan te wenden dat hierdoor het bestuur in Egypte is verbeterd. Dat deze steun niet doeltreffend is besteed is een zorgwekkende vaststelling waarop het kabinet HV Ashton en Commissaris Füle (Nabuschap) heb aangesproken.

Vraag 3

Is het waar dat deze EU-gelden nog altijd rechtstreeks aan de Egyptische autoriteiten werden overgemaakt, terwijl de Europese Commissie en de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) op de hoogte waren van deze problemen? Kunt u aangeven waarom geen ingrijpende maatregelen zijn genomen terwijl er duidelijk een gebrek aan voortgang en transparantie over de besteding van de gelden te bespeuren viel?

Antwoord 3

Na de omwenteling van 2011 in Egypte moest de relatie met de nieuwe machthebbers opnieuw worden geënt en samenwerking van de grond worden getild. Dat is een moeizaam proces gebleken. De situatie in Egypte is, getuige de meest recente gebeurtenissen, nog steeds instabiel. Tegelijkertijd is het kabinet helder over het belang van het welslagen van de transitie in Egypte, het grootste land in de Arabische regio met een onmiskenbare regionale uitstraling. Dat de EU deze transitie naar een democratische samenleving wilde steunen, kon en kan rekenen op Nederlandse instemming. Transitie is een proces van lange adem, dat met *ups-and-downs* gepaard gaat. In zijn meest recente appreciatie van het Europese nabuurschapsbeleid stelt het kabinet dan ook dat «niet elk obstakel in het hervormingsproces consequenties moet hebben voor de steun die de EU biedt. *Less for less* als keerzijde van *more for more* moet overeind blijven, maar het kabinet wil geen «stop and go» beleid dat afhangt van incidenten of onvoldoende voortgang op losse onderdelen van de hervormingen. Conditionaliteit is niet bedoeld om gemaakte voortgang ongedaan te maken of een land te isoleren, maar om een structurele gedragswijziging tot stand te brengen. Conditionaliteit moet dan ook zorgvuldig en afgewogen worden ingezet⁵. Dat de situatie in Egypte weerbarstig was en resultaten achterbleven bij de doelstellingen mag bekend zijn geweest, consequenties in de zin van *less for less* werden daaraan – ten tijde van de rapportageperiode van de Europese Rekenkamer – nog niet verbonden. Het kabinet steunde deze lijn. Sinds eind 2012 wordt overigens EU-steun aan Egypte, bij gebrek aan voortgang, aangehouden. Het betreft EUR 90 mln. aan toegezegde SPRING-middelen en EUR 110 mln. aan steun vanuit het nabuurschapsinstrument.

Vraag 4 en 5

Onderschrijft u de conclusie van het rapport dat de negatieve houding van de Egyptische autoriteiten ertoe heeft geleid dat ook de EU-maatregelen ter bevordering van mensenrechten en democratie hebben gefaald? Onderschrijft

⁴ Het onderzoek bestrijkt de periode tot september 2012. De Europese Rekenkamer heeft 24 projecten op het gebied van democratie en mensenrechten onderzocht die bij elkaar een waarde van bijna EUR 15 mln. vertegenwoordigen, waarvan EUR 7,05 mln. werd uitgegeven; 1 project op het gebied van corruptiebestrijding met een waarde van EUR 2,55 mln, waarvan EUR 0,49 mln. werd uitgegeven en drie sectorale begrotingssteunoperaties (gericht op de sectoren transport, onderwijs en gezondheidszorg) voor een bedrag van EUR 330 mln., waarvan EUR 132,79 mln. werd uitgegeven. De uitgegeven middelen die door de Rekenkamer werden onderzocht bedragen bij elkaar een kleine EUR 140 mln.

⁵ Kamerstuk 22 112 nr. 1616

u tevens de conclusie dat de Commissie en EDEO hebben verzuimd om gebruik te maken van de financiële en politieke drukmiddelen die ze tot hun beschikking hadden? Deelt u de mening dat niet alleen de Egyptische autoriteiten maar ook de Commissie en EDEO hier in ernstige mate laakbaar hebben gehandeld?

Hoe verhoudt de handelwijze van de Commissie en EDEO zich tot het principe «less for less, more for more»?

Antwoord 4 en 5

De Commissie en EDEO weerspreken sommige conclusies van de Europese Rekenkamer en wijzen er op dat de Rekenkamer onvoldoende oog heeft gehad voor de lokale politieke context waarin steun werd verleend en de inspanningen die de EU zich heeft getroost door de jaren heen om een dialoog met de Egyptische overheid op te zetten en samenwerking in gang te zetten juist op heikele onderwerpen als bestuur, democratisering en mensenrechten, inclusief de positie van vrouwen en minderheden. De omstandigheden in Egypte zijn inderdaad bijzonder weerbarstig en de medewerking van de Egyptische autoriteiten bleef dikwijls achterwege. De EU-inzet op bestuur, democratisering en mensenrechten werd door Nederland zeker gesteund. Wel had de EU sterker kunnen aangeven welke conditionaliteiten aan de verlening van steun zijn verbonden, op basis van heldere indicatoren en in lijn met het *more for more* beginsel dat ten grondslag ligt aan het in 2011 herziene nabuurschapsbeleid van de Unie. Nederland heeft hierom ook meermalen verzocht, zoals ook met uw Kamer werd besproken.⁶

In het afgelopen jaar is de EU dit ook steeds meer gaan doen – zie ook de recente Kabinetsappreciatie nabuurschapsbeleid inclusief de voortgangsrapportage over Egypte die hierin is opgenomen.⁷ Op 20 juni jl. presenteerde de Commissie, op basis van de voortgangsrapportages voor de Zuidelijke naburen, de verdeling van SPRING-middelen voor het jaar 2013. Aan Egypte werden, bij uitblijven van hervormingen, nog geen SPRING-middelen toegekend voor 2013. Dat is in lijn met *more for more* of, in dit geval, *less for less*.

Vraag 6

Onderschrijft u de conclusie van het rapport dat de Europese diensten te weinig aandacht hebben besteed aan de rechten van vrouwen en minderheden terwijl hier een dringende behoefte voor bestond gezien de groeiende intolerantie in Egypte?

Antwoord 6

Nederland heeft er bij HV Ashton en Commissaris Füle (Nabuurschap) bij verschillende gelegenheden op aangedrongen met prioriteit te kijken naar de positie van vrouwen (conform de motie Bonis-Sjoerdsma) en minderheden in Egypte, omdat deze in Egypte steeds zorgelijker werd. In een brief van 3 februari 2012 stelden Ashton en Füle overigens al dat «respect voor mensenrechten» één van de criteria is waaraan voortgang in Zuidelijke nabuurschapslanden wordt afgemeten. Afschaffing doodstraf, godsdienstvrijheid, non-discriminatie op basis van gender of seksuele geaardheid, non-discriminatie van minderheden, kinderrechten, afschaffing van marteling en mensonterende straffen werden met name genoemd. In dezelfde brief zeiden Ashton en Füle ook dat bijzondere aandacht werd geschonken aan vrouwenrechten, juist omdat vrouwen zo'n grote rol hebben gespeeld bij de omwenteling. Deze brief is ter informatie van de Kamer bijgevoegd.⁸

Vraag 7

Deelt u de mening dat de Commissie en EDEO nalatig hebben gehandeld en daarmee zeer onzorgvuldig zijn omgegaan met het belastinggeld van Europese burgers? Zo nee, waarom? Zo ja, welke consequenties hebben deze bevindingen voor Commissie en EDEO? Gaat u bijvoorbeeld bij de EU-antifraudediens OLAF aandringen op nader (strafrechtelijk) onderzoek?

⁶ Kamerstukken 21 501-02 nr. 1219 en nr. 1228

⁷ Kamerstuk 22 112 nr. 1616

⁸ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

Antwoord 7

Het kabinet vindt het ernstig dat (in ieder geval een deel van) de steun die EU heeft verleend aan Egypte, niet evident heeft bijgedragen aan een verbetering van het bestuur in dat land. In zijn algemeenheid geldt dat de EU in staat moet zijn inzicht te geven in de resultaten die zijn bewerkstelligd met behulp van Europese steun. Anders kan niet worden vastgesteld of het verlenen van deze steun zinvol is geweest – en dat is de EU inderdaad aan Europese belastingbetalers verplicht. De verantwoordelijkheid voor handhaving van conditionaliteiten ligt in de eerste plaats bij de Europese Commissie, die Nederland zal aanmoedigen om meer werk te maken van het stellen van duidelijkere voorwaarden en de handhaving daarvan. Het loket OLAF komt pas aan de orde indien er sprake is van «suspected fraude». Het onderzoek van de Europese Rekenkamer was daar niet op gericht en bevat geen uitspraken over fraude.

Vraag 8

Welke mogelijkheden ziet u om EU-geld aan Egypte terug te vorderen? Welke gelden worden er op dit moment nog aan Egypte overgemaakt? Bent u bereid om aan te dringen op een bevrozing van alle EU-gelden aan Egypte? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Op dit moment wordt EU-steun aan Egypte aangehouden. Het gaat om de SPRING-middelen die in 2012 aan Egypte beschikbaar werden gesteld (EUR 90 mln.) en een bedrag van EUR 110 mln. uit het nabuurschapsinstrument voor Egypte. Deze middelen zijn aan Egypte toegezegd met instemming van lidstaten, maar worden in het licht van de omstandigheden in Egypte niet uitbetaald totdat aan een aantal voorwaarden is voldaan. De belangrijkste daarvan is het aangaan van een lening met het IMF. Hiertoe dient de Egyptische regering een ingrijpend pakket aan hervormingen aan te nemen.

Vraag 9

Heeft het bovengenoemde rapport consequenties voor de bilaterale betrekkingen met Egypte conform het uitgangspunt «less for less, more for more»? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 9

Het rapport van de Europese Rekenkamer heeft geen consequenties voor de bilaterale betrekkingen met Egypte. Bij de bilaterale transitiesteun vanuit het Matra-zuid programma vindt geen overdracht van middelen plaats, maar gaat het om overdracht van kennis in de vorm van enerzijds training van ambtenaren en diplomaten en anderzijds kleinschalige samenwerkingsprojecten tussen Nederlandse en Egyptische overheidsinstellingen. Het risico van onjuiste besteding van middelen is daardoor te verwaarlozen. Concrete samenwerkingsprojecten zijn nog niet van start gegaan. Mogelijkheden daartoe zijn wel geïdentificeerd, maar de verdere voorbereiding wordt in het licht van de recente ontwikkelingen in Egypte voorlopig uitgesteld.